

Рівненський державний гуманітарний університет

**ПСИХОЛОГІЯ:
РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Збірник наукових праць

Випуск 4

Рівне – 2015

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет**

**ПСИХОЛОГІЯ:
РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Збірник наукових праць

Випуск 4

Рівне – 2015

ББК 88

П 86

УДК 316.627:159.9

Психологія: реальність і перспективи: Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. - Випуск 4 - Рівне: РДГУ, 2015 – 300 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психології.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович - доктор психологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету

Заступник головного редактора:

Безлюдна Валентина Іванівна - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Максименко Сергій Дмитрович – академік-секретар відділення психології, вікової фізіології дефектології НАПН України, дійсний член НАПН України, директор Інституту психології ім. Г. С. Костюка

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Юрченко Вікторія Миколаївна – доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Михальчук Наталія Олександрівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики англійської мови та прикладної лінгвістики Рівненського державного гуманітарного університету

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Шугасва Людмила Михайлівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор кафедри психолого-педагогічних дисциплін, ректор Національного університету «Острозька академія»;

Вірна Жанна Петрівна – доктор психологічних наук, професор, декан факультету психології Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки;

Гошовський Ярослав Олександрович – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки;

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики Рівненського державного гуманітарного університету;

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи, завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної і корекційної) Рівненського державного гуманітарного університету;

Корчакова Наталія Вікторівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету (**відповідальний секретар**);

Созонюк Ольга Степанівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 8 від 27 березня 2015 р.).

Свідоцтво про державну реєстрацію **Серія КВ №18713-7513Р**

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет.e-mail: pavelkiv_rv@ukr.net

4. Казанжи І. В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до позаурочної виховної роботи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Казанжи І. В. – Миколаїв, 2002. – 230 с.
5. Лисенко А. Ф. Готовність майбутніх учителів до педагогічної діяльності / А.Ф. Линенко // Педагогіка і психологія. – 1995. – № 1. – С. 125–132.
6. Матвієнко О.В. Підготовка майбутніх учителів до педагогічної взаємодії: [монографія] / О.В. Матвієнко. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – 384 с.

References

1. Ball H. O. Humanistychni zasady pedahohichnoyi diyal'nosti / H. O. Ball // Pedahohika i psykholohiya. – 1994. – № 2. – S. 3 – 11.
2. Budnyk O. B. Pedahohichni peredumovy vykhovannya hospodars'koyi kultury molodshykh shkolyariv: Dys. kand. ped. nauk: 13.00.01 / Budnyk O. B. – Ivano-Frankivs'k, 1997. – 179 с.
3. Dubasenyuk O. A. Profesiynne stanovlennya pedahoha / O. A. Dubasenyuk. – Zhytomyr: ZhDSh, 1993. – 106 s.
4. Kazanzhy I. V. Pidhotovka maybutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do pozaurochnoyi vykhovnoyi roboty: dys. kand. ped. nauk: 13.00.04 / Kazanzhy I. V. – Mykolayiv, 2002. – 230 s.
5. Lysenko A. F. Hotovnist' maybutnikh uchyteliv do pedahohichnoyi diyal'nosti / A.F. Lynenko // Pedahohika i psykholohiya. – 1995. – № 1. – S. 125–132.
6. Matviyenko O. V. Pidhotovka maybutnikh uchyteliv do pedahohichnoyi vzayemodiyi: [monohrafiya] / O.V. Matviyenko. – K.: NPU im. M. P. Drahomanova, 2009. – 384 s.

Резюме. В статье теоретически обоснована сущность понятий «готовность». Осуществлен анализ теоретических подходов к проблеме готовности будущих учителей начальной школы к воспитанию хозяйственной культуры младших школьников.

Ключевые слова: культура, хозяйственное воспитание, хозяйственная культура, готовность, профессионально-педагогическая готовность, готовность к воспитанию хозяйственной культуры младших школьников.

Summary. The paper theoretically grounded essence of the concept of "readiness." The analysis of theoretical approaches to the problem of future primary school teachers to educate business culture of elementary school children.

Key words: culture, economic education, economic culture, readiness, vocational and educational readiness, willingness to nurture economic culture of elementary school children.

УДК 316.61

В.Р. ПАВЕЛКІВ, Н.В. МОКИЧ

ПСИХОЛОГІЧНІ ОЗНАКИ В СИСТЕМАХ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ МОЛОДІЖНИХ СУБКУЛЬТУР

Стаття розкриває причини, що спонукають підлітка вступати до молодіжних субкультур з позитивним чи негативним спрямуванням, а також як впливає субкультура на особистість формування підлітків. Визначає характеристики молодіжних субкультур та їх роль у особистості підлітка, з'ясовує ознаки субкультур, описує форми поведінки в субкультурному просторі молодіжних субкультур.

Ключові слова: молодіжна субкультура, сленг, символіка, атрибутика, традиції.

Актуальність наукової статті. Представники різноманітних субкультур намагаються показати свою індивідуальність, сказати сірій масі: «Я — особистість», кинути виклик світу з його нескінченними буднями та вистроюванням усіх в один рядок. Підлітки кожного дня у всіх країнах світу приймають ту чи іншу субкультуру. Тому необхідно знати про це культурне явище, розуміти його та бути готовим зустрітися з представниками у реальному житті [1].

На сьогоднішній день залишається невирішеною проблема молодіжних субкультур як факторів соціалізації дитини. Постає суперечність між педагогічним вихованням в школі і вихованням у колективі субкультури. Таке виховання є протилежно направленим вихованням у соціумі, зокрема в школі, оскільки здійснюється безпосередній неконтрольований (частіше – негативний) вплив на духовну і фізичну сферу особистості підлітка. Як наслідок, незалежно від суспільства у підлітка формуються асоціальні цінності і погляди на суспільно важливі проблеми.

Молодіжна субкультура – будь-яке об'єднання молоді, що має власні елементи культури, а саме: мову (сленг), символіку (зовнішня атрибутика), традиції, тексти, норми і цінності. Сучасна наука виокремлює таку класифікацію молодіжних субкультур:

- романтико-ескапітські субкультури (хіпі, толкієністи, байкери)
- гедоністично-розважальні (мажори, рейвери, репери)
- кримінальні (гопники, скінхеди)
- анархо-нігілістичні (панки, металісти, сатаністи)

- традиційні (хіпі,панки)
- новітні (толкієністи, готи, емо, металісти) [4].

Теоретичною основою публікації є вчення таких науковців про молодіжні субкультури: цікавими є праці Н. Волкової, яка прослідкувала зв'язок молодіжної субкультури із загальною культурою та витоки молодіжних об'єднань. Досить важливим є дослідження І. Басової. В ньому послідовно викладено факт існування різних типів молодіжних об'єднань, а також місце молоді в кримінальних субкультурах [3].

Різні аспекти становлення та діяльності молодіжних субкультур досліджували як вітчизняні науковці, так і зарубіжні: Д.Аусубель, К.Мангейм, М.Титма, С.Фріт, О.Бабосов, В.Бобахо, М.Боришевський, А.Бистрицький, Ю.Давидов, Л.Жуховицький, С.Косарецька, С.Левиков, В.Левічева, Л.Павлішевська, М.Розін, І.Роднянська, С.Сергєєв, З.Сикевич, М.Топалов, Т.Щепанська та інші.

Мета: розкрити причини, що спонукають підлітка вступати до молодіжних субкультур з позитивним чи негативним спрямуванням.

Завдання:

1. Визначити сутнісні характеристики молодіжних субкультур та їх роль у особистості підлітка.
2. З'ясувати ознаки субкультур.
3. Експериментальний аналіз психологічних ознак в системі субкультурального простору

молодіжної субкультури

До молодіжних субкультур вступають підлітки. Підлітковий вік є віком бурхливого як статевого, так і психологічного дозрівання. Для нього характерна нова соціальна ситуація розвитку. Утворювати притаманні цій віковій стадії психічні новоутворення, які впливають на розвиток та формування підлітків: почуття дорослості, рефлексія, самооцінка, пошук ідеалу, «Я – концепція», почуття дружби. У підлітків з'являються суперечності, прагнення до повної просторової і психологічної автономії, що знаходить свої прояви в просторі субкультури

Розглянемо ряд причин, що спонукають підлітка до вступу тієї чи іншої молодіжної субкультури. Перш за все, це потреба підлітка у спілкуванні з ровесниками. Утворюється група молодих людей, яких об'єднують спільні вподобання та нахили. Саме у ній підліток шукає для себе прототип суспільства і намагається знайти пріоритетні норми та ідеали. Підлітків цікавить музика, стиль одягу, мова, література, засоби самореалізації, самоствердження тощо. Проте представників молодіжних субкультур об'єднують і дещо незвичні для пересічного громадянина речі: атрибутика, власна мова, деякі рухи, дії, що вказує на можливість реалізувати образ власного «Я».

Підліток прагне до самовизначення. Він шукає усілякі можливі способи виділитися серед загалу. Найтиповішими є зміна зовнішнього стилю, вподобань у музиці, що будуть контрастно виділятися на загальному фоні суспільства. В цей час підліток переживає період, коли прагне все спробувати. Зацікавленість тим чи іншим молодіжним об'єднанням є проявом саме цього інтересу.

Крім того, в цей час підліток проживає кризу ідентичності, коли він не бажає і навіть боїться бути схожим на інших і знаходить вияв оригінальності в субкультурі. Зацікавлення певною молодіжною субкультурою може бути спровоковано і самим суспільством. Якщо дитина за своє життя не побачила нічого позитивного в оточуючих людях з тих чи інших причин, то вона буде шукати «позитивні моменти» в угрупованнях, що відмежовуються від цього соціуму[5].

Субкультура – це спосіб самовираження, оскільки підліток може самовиразитися у справі, яка йому до вподоби, тобто самоствердитися. Це якісь нахили в літературі, в стилістичних формах мистецтва даної субкультури, музиці тощо.

Проте є і негативні моменти. Підліток задіяний в субкультуральні зв'язки відлучається від суспільства і розвивається у просторі угруповання. Тобто, практично вся діяльність підлітка спрямована на задоволення потреб своїх однодумців. Це часто дії, зовнішній вигляд тощо, що кардинально різняться і розривають всілякі зв'язки з суспільством, що в майбутньому призведе до асоціалізації [6].

Особливу небезпеку становлять молодіжні субкультури кримінального спрямування (гопники, скінхеда тощо), оскільки передбачають насилля, а нерідко - навіть смерть «неблагонадійних». Крім того, ці угруповання тягнуть за собою вживання алкоголю, наркотичних засобів, безладних статевих стосунків.

Підліток переживає депресивний стан, коли залишає субкультуру. Це пов'язано з своєрідною новизною і не адаптованістю в широкому соціумі, яким виступає суспільство. Він залишається без свого маленького соціуму, при цьому не навчився, як поводитися в великому, загальному. В дітей спостерігається стан порожнечі і невизначеності. (Рис. 1)

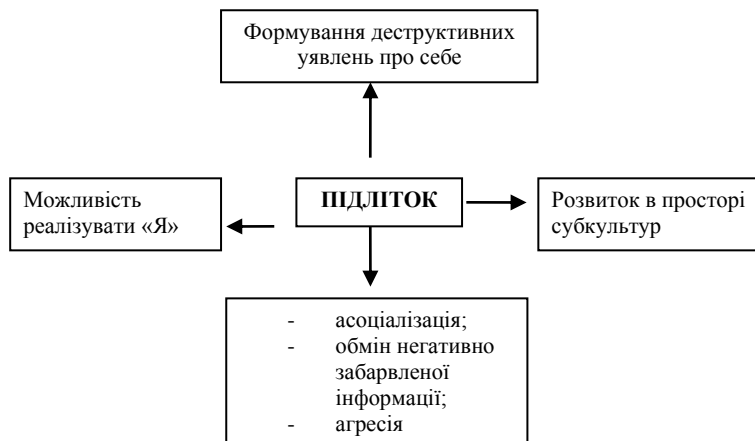

Рис. 1. Вплив субкультури на особистість формування підлітків

Вплив субкультури на особистість підлітка обумовлений дорослими: батьками та особливо педагогами. Від їх сприйняття чи не сприйняття неформала залежить ефективність корекції та координації подальших дій дітей в бік власного удосконалення через принципи субкультури, чи їх деградацію під важким психологічним тягарем. Не потрібно з осудом ставитися до вибору підлітка, оскільки це провокуватиме не просто образу, а своєрідне «бойкотування» і відчуження, що може призвести до безповоротної втрати ланки суспільства.

Таблиця 1.

Загальні ознаки субкультурального простору молодіжних субкультур

Особливі слова, сленг	імпрези; «Влада білим!»; просторічні слова або англіцизми; жаргонізми; кримінальні терміни; «Пам'ятай про смерть!».
Особливий одяг	розкльошені, рвані або з різноколірними латочками джинси; кепка та спортивні штани; чорний одяг з великою кількістю металу, зображенням черепів, крові, написом «сатана» англійською мовою; рожево-чорний колір, обтислі джинси, светри з V-подібним вирізом, футболки з дитячими малюнками, написами «Love is...» куртка-косуха, підкачані рвані протерті джинси; вузькі джинси чи камуфляжні штани, куртки мілібарі або «бомбери»; чорний обтислий шкіряний одяг.
Атрибутіка	браслет, намисто плетені із бісеру; анх (давньоєгипетський символ безсмертя); хрести; поштова торба через плече, покрита значками і латками; значки, причеплені до одягу і, іноді до взуття; крупні намиста яскравих кольорів на шії; яскраві різнокольорові браслети на руках; напульсники на руках; барсетка; зернята; перекидні чотки-болтухи; татування; браслети і ошейники зі шкіри з шипами, заклепками та ланцюгами.
Форма поведінки	агресивність; напади безпричинної агресії по відношенню до інших людей; непрстойність
Зовнішній прояв у зачісці	довге розпущене волосся; довге розпущене волосся у чоловіків; довге волосся зав'язане у хвіст; пофарбоване волосся в яскраві кольори волосся, ірокез; довге волосся на потилиці, а на скронях поголене, дехто збирає волосся на маківці; волосся тільки чорного кольору, завжди пряме. Обов'язково – пасмо волосся на одне око. На потилиці пасма, що стирчить у різні боки, імітуючи емоційний безлад.
Прикраси	срібні прикраси окультної тематики; напульсники і нашійники зі шкіри; шиповані браслети на ошейники; на шії носять арафатки, чорні з білим або червоні з білим; значки; залізні хрести
Відношення до життя та смерті	життя - найбільша цінність; життя – лише мають перед вічністю, сьогоднішній же день – останній перед вічністю; депресивний настрій до життя; смерть – пристрасть чорного кольору; смерть – це нагадування, привід прагнути до життя

Таблиця 2.

Опис форм поведінки в субкультурному просторі молодіжних субкультур

Готи	доброчинливі, але дуже «замкнуті» люди; повага до особистого простору один до одного; майже не хвильні до прояву агресії в реальному житті; повага до будь-яких форм самовираження особистості
Емо	пропагування депресивного настрою; схильні до суїцидів; емоційні
Хіпі	прагнення до самовияву; бажання жити теперішнім часом; вимога щонайновішої свободи; спільне переживання (комуни); соціально-орієнтована діяльність; вільне і безконтрольне споживання наркотиків; безладні статеві стосунки з частою зміною статевих партнерів
Байкери	швидкість; свобода
Панки	протест проти будь-яких моральних і звичайних правил; жорстокі; швидкі;
Рейв	не контрольовані масові збори
Гопник	слухають шансон, блатну музику; жорстока поведінка; вимагає гроші або інші цінні речі від інших людей; шахрай; хуліган; грабіжник
Скінхеди	займаються фізичною підготовкою; не приховують своїх поглядів; без причинні напади агресії по відношенню до інших людей; схильні до насилля

Експериментальний аналіз проводиться в молодіжному середовищі, що забезпечує вивчення спрямованості і мотивації до певної приналежності в субкультуральний простір молоді до субкультур.

Метою опитування є виявлення ознак, які приваблюють і форми поведінки, що хоче і не хоче наслідувати молоде середовище.

Для проведення дослідження було використано «Опитувальник за ознаками притаманними до умов субкультурного середовища» і «Опитувальник форм поведінки».

Опитувальник за ознаками притаманними до умов субкультурного середовища

Інструкція: виберіть, які ознаки вас найбільше приваблюють і не приваблюють. Намагайтеся відповідати правдиво.

1. Виберіть, які сленги вас приваблюють і не приваблюють:

- а) імпрези;
- б) «Влада білим!»;
- в) просторічні слова або англіцизми;
- г) жаргонізми;
- д) кримінальні терміни;
- е) «Пам'ятай про смерть!».

Приваблюють _____

Не приваблюють _____

2. Виберіть, який одяг вас приваблює і не приваблює:

- а) розкльошені, рвані або з різноколірними латочками джинси;
- б) кепка та спортивні штани;
- в) чорний одяг з великою кількістю металу, зображенням черепів, крові, написом «сатана» англійською мовою;

г) рожево-чорний колір, обтислі джинси, светри з V-подібним вирізом, футболки з дитячими малюнками, написами «Love is...»

- д) куртка-косуха, підкачані рвані протерті джинси;
- е) вузькі джинси чи камуфляжні штани, куртки мілібарі або «бомбери»;
- є) чорний обтислий шкіряний одяг.

Приваблюють _____

Не приваблюють _____

3. Виберіть, яка атрибутика вас приваблює і не приваблює:

- а) браслет, намисто плетені із бісеру;
- б) анх (давньоєгипетський символ безсмертя);
- в) хрести;
- г) поштова торба через плече, покрита значками і латками;
- д) значки, причеплені до одягу і, іноді до взуття;

- е) крупні намиста яскравих кольорів на шиї;
- є) яскраві різнокольорові браслети на руках;
- ж) напульсники на руках;
- з) барсетка;
- і) зернята;
- и) перекидні чотки-болтухи;
- й) татуювання;
- к) браслети і ошийники зі шкіри з шипами, заклепками та ланцюгами.

Приваблюють _____

Не приваблюють _____

4. Виберіть, яка форма поведінки вас приваблює і не приваблює:

- а) агресивність;
- б) напади безпричинної агресії по відношенню до інших людей;
- в) непристойність

Приваблюють _____

Не приваблюють _____

5. Виберіть, який зовнішній прояв в зачісці вас приваблює і не приваблює:

- а) довге розпущене волосся;
- б) довге розпущене волосся у чоловіків;
- в) довге волосся зав'язане у хвіст;
- г) пофарбоване волосся в яскраві кольори волосся ,ірокез;
- д) довге волосся на потилиці, а на скронях поголене, дехто збирає волосся на маківці;
- е) волосся тільки чорного кольору, завжди пряме. Обов'язково – пасмо волосся на одне око. На потилиці пасма, що стирчить у різні боки, імітуючи емоційний безлад.

Приваблює _____

Не приваблює _____

6. Виберіть, які прикраси вас приваблюють і не приваблюють:

- а) срібні прикраси окультної тематики;
- б) напульсники і нашійники зі шкіри;
- в) шиповані браслети на ошийники;
- г) на шиї носять арафатки, чорні з білим або червоні з білим;
- д) значки;
- е) залізні хрести.

Приваблюють _____

Не приваблюють _____

7. Виберіть, яке відношення до життя та смерті вас приваблює і не приваблює:

- а) життя - найбільша цінність;
- б) життя – лише мають перед вічністю, сьогоднішній же день – останній перед вічністю;
- в) депресивний настрій до життя;
- г) смерть – пристрасть чорного кольору;
- д) смерть – це нагадування, привід прагнути до життя.

Приваблює _____

Не приваблює _____

Опитувальник форм поведінки

Поставте «+», яку форму поведінки ви хочете наслідувати, частково хочете наслідувати або не хочете наслідувати:

	Хочу наслідувати	Частково хочу наслідувати	Не хочу наслідувати
доброзичливі, але дуже «замкнуті» люди;			
повага до особистого простору один до одного;			
майже не хвильні до прояву агресії в реальному житті;			
повага до будь-яких форм самовираження особистості;			
пропагування депресивного настрою;			
схильні до суїцидів; емоційні			
прагнення до самовияву;			
бажання жити теперішнім часом;			
вимога щонайновішої свободи;			
спільне проживання (комуни);			
соціально-орієнтована діяльність;			
вільне і безконтрольне споживання			

наркотиків;			
безладні статеві стосунки з частою зміною статевих партнерів			
швидкість;			
свобода			
протест проти будь-яких моральних і звичайних правил;			
жорстокі;			
швидкі			
не контрольовані масові збори			
слухають шансон, блатну музику;			
жорстока поведінка;			
вимагає гроші або інші цінні речі від інших людей;			
шахрай;			
хуліган;			
грабіжник			
займаються фізичною підготовкою;			
не приховують своїх поглядів;			
без причинні напади агресії по відношенню до інших людей;			
схильні до насилля			

Аналіз результатів дослідження.

За першим опитувальником було встановлено, що близько 83 % досліджуваних у виборі сленгу надали перевагу просторічним словам (англіцизми), 10 % - жаргонізмам, 7 % - кримінальним термінам. Можна сказати, що вибрані ознаки притаманні хіпі і байкерам.

Близько 60 % опитуваних в одязі приваблює кепка та спортивні штани, 25 % - куртка-косуха і підкачені рвані протерті джинси, 15 % - чорний обтислий шкіряний одяг. До цієї групи ознак належать субкультури гопників, панків і готів.

Близько 54 % респондентів в атрибутиці приваблюють яскраві різнокольорові браслети на руках, 36 % - напульсники, 10 % - браслети, намисто сплетені із бісеру. Тут проявляються ознаки емо, панків, хіпі.

За зовнішнім проявом у зачісці 78 % студентів надає перевагу довгому розпушеному волоссю, 22 % - довгому волоссю зав'язане у хвіст. Такі ознаки притаманні хіпі і байкерам.

Щодо прикрас, то 63 % приваблюють срібло окульної тематики, 21 % - значки, 6 % - арафатки на шиї. Ці ознаки наслідують готи, емо.

73 % опитуваних надають перевагу тому що «Життя – найбільша цінність», 23 % «Смерть – це нагадування, привід прагнути до життя», 4 % приваблює депресивний настрій до життя. Це притаманне хіпі, готам та емо.

Отже, за допомогою розробленого опитувальника виявлено, що студентів приваблюють ознаки, які притаманні для хіпі, готів, емо, панків, байкерів.

За опитувальником форм поведінки було встановлено, що 40 % опитуваних хочуть наслідувати такі форми: повага до особистого простору та один до одного; прагнення до самовияву; бажання жити теперішнім часом; займатися фізичною підготовкою; не приховувати своїх поглядів. До перерахованого віднесено ознаки готів, хіпі, бейкерів, скінхеди.

28 % студентів частково хочуть наслідувати спільне проживання; вимогу свободи; протест проти будь-яких звичайних правил; швидкість; доброзичливість, але закритість людей. Така форма поведінки притаманна хіпі, байкерам, готам.

32 % не хочуть наслідувати схильність до насилля; вимагати гроші або цінні речі; шахрайство; безпричинні напади агресії; жорстоку поведінку; пропагування депресивного настрою; вільне та безкорисливе споживання наркотиків.

Отже, за допомогою визначених форм поведінки виявлено ризик схильності студентів до субкультур хіпі, емо, готів, байкерів.

Висновки. У статті «Психологічні ознаки в системах субкультурного простору молодіжних субкультур» визначено характеристики молодіжних субкультур та їх роль у особистості підлітків і з'ясовано ознаки субкультур.

За допомогою розроблених опитувальників визначено, які ознаки (сленг, одяг, атрибутика, зачіска, прикраси, відношення до життя та смерті) молодіжних субкультур приваблюють студентів. Було з'ясовано респондентами форми поведінки, що хочуть наслідувати, частково хочуть наслідувати і не хочуть наслідувати.

Список використаних джерел

1. Верная Анастасия. О субкультурах // Субкультуры <http://www.subcult.ru/>
2. Карп'як Вадим. Молодіжні субкультури // Спілка української молоді <http://www.cym.org.ua/content/subcult1.asp>
3. Баева И. Психология молодежной субкультуры: риск и перспективы роста / И. Баева // Народное образование. – 2010. – №2. – С. 248-254.

4. Поняття субкультури. Молодіжні субкультури [Електронний ресурс] // refine.org [сайт]. – Електрон. дані. – К., 2011. – Режим доступу: <http://www.refine.org.ua/pageid-5286-1.html>.
5. Павлішевська Л. В. Нефомали: погляд на проблему / Л.В. Павлішевська // Виховна робота в школі. – 2010. – №7. – С. 30-35.
6. Суворова И. Ю. Влияние культуры на формирование неформальных молодежных объединений / И.Ю. Суворова // Практична психологія та соціальна робота. – 2011. – №4. – с. 15 – 19

References

1. Vernaja Anastasija. O subkul'turah // Subkul'tury <http://www.subcult.ru/>
2. Karp'yak Vadym Molodizhni subkul'tury // Spilka ukrayins'koyi molodi <http://www.cym.org.ua/content/subcult1.asp>
3. Baeva I. Psihologija molodjozhnoj subkul'tury: risk i perspektivy rosta / I. Baeva // Narodnoe obrozovanie. – 2010. – №2. – S. 248-254.
4. Ponyattya subkul'tury. Molodizhni subkul'tury [Elektronnyy resurs] // refine.org [sayt]. – Elektron. dani. – K., 2011. – Rezhym dostupu: <http://www.refine.org.ua/pageid-5286-1.html>.
5. Pavlishevs'ka L. V. Nefomaly: pohlyad na problemu / L.V. Pavlishevs'ka // Vykhovna robota v shkoli. – 2010. – №7. – S. 30-35.
6. Suvorova I.Ju. Vlijanie kul'tury na formirovanie neformal'nyhmolodezhnyh ob'edinenij / I. Ju. Suvorova // Praktichna psihologija ta social'na robota. – 2011. – №4. – s. 15 – 19.

Резюме. Стаття розкриває причини, побуждаючі подростка вступати в молодіжні субкультури с положительным или отрицательным направлением, а также как влияет субкультура на личность формирования подростков. Определяет характеристики молодежных субкультур и их роль в личности подростка, выясняет признаки субкультур, описывает формы поведения в субкультурном пространстве молодежных субкультур.

Ключевые слова: молодежная субкультура, сленг, символика, атрибутика, традиции.

Summary. The article reveals the reasons that motivate teens to engage youth subcultures with a positive or negative direction, and the effect on personality formation subculture teenagers. Specifies the characteristics of youth subcultures and their role in adolescent personality, finds signs of subcultures describes behaviors in space subcultural youth subcultures.

Key words: subculture, slang, symbols, attributes and traditions.

УДК 159.923.2

О.О. ПАЛИВОДА

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті розкрито зміст поняття «професійне становлення», проаналізовано існуючі у вітчизняній та зарубіжній психологічній літературі періодизації професійного становлення суб'єкта праці. Визначено рівні, складові та критерії професіогенезу майбутніх фахівців у процесі професійного навчання.

Ключові слова: професійне становлення, етапи професійного становлення, професійне навчання, критерії професійного становлення, професіогенез.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство, динамічність змін умов праці вимагає нової генерації фахівців. Адже випускник вишу, який має лише професійні знання, майже одразу стає неконкурентоспроможним в разі небажання та невміння працювати над собою, здійснювати самоосвіту, самовдосконалюватися у професії. Саме на професійне становлення такого фахівця, який націлений на постійну кропітку роботу на собою має спрямовуватися сучасна освіта. Важливим питанням в її організації є пошук можливостей забезпечення успішності професіогенезу майбутніх фахівців, врахування їх особистісних характеристик як суб'єктів професійної діяльності, особливо спрямованості й мотивів, індивідуально-психологічних особливостей, моральної й професійної культури.

Проблему професійного становлення досліджують в межах філософії, педагогіки, психології, соціології, економіки та права. В психології зазначену проблематику всебічно вивчали Н.Ю. Волянчук, Е.Ф. Зеєр, Є.О. Клімов, Т.В. Кудрявцев, Л.М. Мітіна, В.І. Осьодло, Ю.П. Поварьонков, А.Т. Ростунов, О.Р. Фонарьов та ін. Дослідженням особливостей професійного становлення на етапі професійної підготовки присвячені роботи О.О. Горової, Т.М. Малкової, В.Ф. Орлова, О.В. Чуйко та ін.

Мета статті – виокремити та охарактеризувати психологічні аспекти професійного становлення особистості майбутнього фахівця у процесі навчання у вищому навчальному закладі.

Результати теоретичного дослідження. Як свідчить аналіз теоретичних та емпіричних досліджень вітчизняних і зарубіжних учених, феномен професійного становлення особистості є багатоаспектним, багатоплановим і надзвичайно складним. При цьому характерним є те, що його різні аспекти досліджуються

З М І С Т

<i>Передмова</i>	3
Павелків Р.В. Завдання та перспективи психологічної служби РДГУ	4
Петренко О.Б. Інноваційна діяльність практичного психолога в організації роботи «школи сприяння здоров'ю»	8
Литвиненко С.А., Ямницький В.М. Психологія травми: трансгенераційний та феноменологічний аспекти	14
Абрамова С.В. Психолого-педагогічна діагностика сформованості соціальної активності у старших підлітків	17
Артемова О.І. Креативність як чинник розвитку професійних якостей майбутнього практичного психолога	22
Барно О.М. Причинно-наслідкові відносини у психології розвитку особистості	26
Білоус Р.М., Боровська А.С. Ціннісні орієнтації в процесі самоактуалізації старшокласників	31
Большакова А.М. Поведінка типу А як проблема професійного здоров'я майбутніх менеджерів	33
Борейчук І.О., Євдокимов Р.В. Умови використання арт-терапевтичних технік в роботі із геронтопсихологічною групою клієнтів	36
Борисова А.О. Психологічний моніторинг міжкультурної адаптації студентів-іноземців у країні навчання	40
Бучко В.Б. Проблема справедливості психологічний аспект	43
Вознюк Ю.С. Аналіз проблеми самоствердження особистості	49
Воробійов А.М., Демчук О.О. Умови адаптації та фактори дезадаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі	52
Воронов Н.П., Курячий С.В. Здоровьесберегающие технологии в профилактике состояния здоровья студентов специальной медицинской группы с заболеваниями сердечно-сосудистой системы и опорно-двигательного аппарата	55
Герман Л.В. Значущість психологічної складової у професійній підготовці правоохоронців	60
Грицюк І.М. Емоційне виховання як засіб запобігання емоційної травми у дітей	63
Грубляк В.В. Розвиток пізнавальної активності студентів в процесі самонавчання	66
Давидюк С.Г., Пащенко О.О. Психологічні особливості прояву креативності студентів гуманітарного та технічного профілю	71
Демянюк О.Б. Образ світу як психологічна основа самореалізації молоді	74
Дружиніна І.А. Емпатія у системі професійно важливих якостей майбутніх психологів	78
Дучимінська Т.І. Соціально-психологічний тренінг як засіб корекції проявів особистісної безпорадності студентів	82
Жарікова С.Б. Образ «Я» підлітка у цілісній моделі психологічного здоров'я особистості	85
Жидко М.Е., Лушина Т.А. Проблема психологічної структури научного мировоззрення у студентів сучасного технічного університету	89
Жидко М.С., Кравченко К.О. Особливості переживання у льотчиків на гострій стадії горя	93
Жидко М.С., Журавская О.В. Особливості психологічної диференціації професійної дезадаптації, професійної деформації та емоційного вигорання	99
Жизномірська О.Я. Психологічне здоров'я особистості молодшого шкільного та підліткового віку	103
Іванашко О.Є., Вічалковська Н.К. Соціально-психологічна адаптація особистості в умовах інклюзивної освіти	107
Іванова Н.Г. Психологічні основи підготовки, необхідні для успішного професійного становлення фахівців: ретроспективний аналіз проблеми	110
Істинюк І.Д. Педагогічна практика – провідний засіб забезпечення готовності студентів до інноваційної виховної діяльності з молодшими школярами	114
Кідалова М.М. Фасилітативний супровід емоційних бар'єрів у підлітковому віці як умова збереження психологічного здоров'я	118
Корчакова Н.В. Диспозиційні основи просоціальності	124
Коширець В.В., Шкарлатюк К.І. Самофутурування як чинник самореалізації студентів з порушеннями розвитку	129
Крюкова Л.В. Сучасні підходи щодо динаміки емоційних процесів та їх впливу на здоров'я особистості школяра	132
Кулаков Р.С. Особливості профконсультаційного супроводу професійного самовизначення старшокласників впродовж навчання в школі	135
Кулакова Л.М. Моральний розвиток особистості засобами художньої літератури як підґрунтя формування почуття власної гідності у молодших школярів	140
Курдибаха О.М. Теоретичний аналіз проблем гендерного розвитку підлітків у процесі соціалізації	144
Левус Н.І., Волошок О.В. Самоставлення у студентів з різною навчальною мотивацією	146
Левшунова К.В. Благополуччя та здоров'я: спільне та відмінне між поняттями	151
Лисенко Л.М. Теоретичні аспекти проблеми психічного здоров'я особистості	154

Ліщук А.В. Вплив ціннісних орієнтацій на професійне самовизначення старшокласників	157
Луцик Г.О. Напрямки роботи соціальних педагогів з профілактики девіантної поведінки підлітків	160
Марчук Ю.С. Психолог-практик та психолог-теоретик: особливості формування професійного мислення	163
Назаревич В.В., Коротун В.В. Використання малюнкових технік психотерапії для самоідентифікації студентів.....	166
Нікула Н.В. Шляхи формування методичної культури студентів на етапі професійної підготовки	170
Новік Л.О. Психологічні складові іміджу психолога	173
Ногачевська І.О. Розуміння текстів – базовий компонент вузівського навчання студентів.....	176
Олексієнко С.Б. Оволодіння майбутніми правоохоронцями психологічними знаннями, необхідними для створення соціально-психологічної характеристики об'єкта оперативного інтересу з політичного середовища.....	180
Олійник О.В. Готовність майбутнього вчителя початкової школи до виховання господарської культури молодших школярів	184
Павелків В.Р., Мокич Н.В. Психологічні ознаки в системах соціокультурного простору молодіжних субкультур	187
Паливода О.О. Психологічні аспекти професійного становлення особистості у вищому навчальному закладі	193
Петренко Н.В. Модель становлення професійної спрямованості менеджера на етапі навчання у вищому навчальному закладі.....	197
Пилип'юк Т.О., Мушкевич М.І. Гендерна диференціація особистісних особливостей осіб з різним ставленням до репродуктивного здоров'я.....	201
Пилипака Ю.І., Гамарнюк О.В., Романюк В.Л. Психічна травма як функціональна модель розладів психіки і поведінки особистості	205
Піонтковська Д.В. Розвиток національної ідентичності особистості в юнацькому віці	210
Рибак В.А. Особливості процесу соціально-психологічної адаптації першокурсників з особливими потребами.....	214
Рудь Г.В. Гендерні аспекти формування перспектив власного кар'єрного росту сучасної молоді.....	217
Рудюк О.В. Психологічне здоров'я особистості як копінг-ресурс подолання кризи безробіття.....	221
Савелюк Н.М. Елементи релігійного дискурсу в освітньо-виховному просторі України.....	226
Савенко Д.О. Проблема самоідентичності жінки в період раннього онтогенезу дитини	230
Савуляк В.О. Особливості запиту студентів щодо діяльності психологічної служби ВНЗ	233
Самойлова Н.В., Метіль Я.М. Підходи до розвитку психологічної компетентності студентів-валеологів	237
Ставицька О.Г. Оптимізація консультативної взаємодії психолога з клієнтом технологіями самопрезентації	240
Стаднік І.В., Мушкевич М.І. Психологічні особливості переживання посттравматичного стресового розладу (ПТСР) учасниками зони антитерористичної операції (АТО).....	244
Сторож О.В. Розвиток складових творчої соціалізації особистості	248
Тищенко І.А. Вплив статево-рольових стереотипів на професійну самореалізацію жінок у руслі проблеми гендерної освіти.....	254
Угрин О.Г. Роль організаційної ідентичності у процесі професійного становлення молодого спеціаліста.....	257
Федоренко Р.П. Вплив залежності партнерів від соціальних мереж на шлюбно-сімейні взаємини.....	261
Федюк Т.М., Корчакова Н.В. Особливості розвитку самооцінки у процесі соціалізації дітей з вадами слуху	264
Хлівна О.М. Психопрофілактика здоров'я в студентському віці	267
Хупавцева Н.О. Поняття соціального статусу у контексті проблеми становлення особистості.....	270
Чагарна С.Є. Особливості інтеграції дітей з порушеннями слуху	274
Чмир Т.В. Вольова сфера особистості: теоретичні аспекти	277
Шаповал І.М. Механізми EGO-захисту як детермінанта адаптивної стратегії особистості	280
Шевців М.В., Романюк В.Л. Особливості взаємозв'язку кольору очей і темпераменту у студентів-біологів в умовах рівненщини	285
Шевчик Р.В. Дослідження та корекція уваги у підлітків	288
Шуль М.Т. Теоретичні основи формування здорового способу життя учнів початкових класів як психолого-педагогічна проблема.....	292
Відомості про авторів	296

Наукове видання

ПСИХОЛОГІЯ: РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 4

Заснований у 2013 р.

Редактор збірника **Павелків Р.В.**
Відповідальний за підготовку збірника до видання **Безлюдна В.І.**
Технічний редактор **Суходольський В.І.**
Комп'ютерна верстка **Осипчук О.П.**

Здано до набору 22.04.2015 р. Підписано до друку 06.12.2013 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 29,14. Замовлення № 27042015 Наклад 90

Адреса: 33000 м. Рівне, вул. Ст. Бандери, 20
e-mail: dokacentr@mail.ru

Видавництво ТЗОВ "Дока центр"
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
Серія РВ № 54 від 09.09.2011

П - 86 **Психологія: реальність і перспективи. Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету. – Випуск 4. – Рівне:
РДГУ, 2015. – 300 с.**

ISBN 978-966-2695-00-7

Збірник наукових праць містить статті які відображають теоретичні та практичні аспекти найважливіших проблем психологічної науки.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК 316.627:159.9

ББК 88